

Winnen wat van waarde is

De Energie- en Grondstoffenfabriek – samenwerkingsverband waterschappen

Het begon met een droom. Kunnen we op een duurzame manier met ons afvalwater omgaan en alle waardevolle energie en grondstoffen die er in zit, terugwinnen? Ja dat kan, dat hebben we bewezen.

We gaan terug naar 2008, 2009.

De Energie- en Grondstoffenfabriek (EFGF) is een samenwerkingsverband van de 21 waterschappen in Nederland. De EFGF richt zich op het verduurzamen van de afvalwaterketen door uit het afvalwater energie en grondstoffen terug te winnen. Dit gebeurt in EFGF 'fabrieken.' Het idee is tot stand gekomen door op een andere manier naar afval te kijken. Niet: 'Wat moeten we ermee?' Maar: 'Wat kunnen we er mee?' Fosfaat, cellulose, polymeren, alginaat, bioplastics, humuszuren en CO₂ worden uit afvalwater gewonnen, waarna de waterschappen zelf of bedrijven deze als grondstof kunnen gebruiken. Zo dragen de waterschappen bij aan een circulaire economie.

De Energie- en Grondstoffenfabriek

Eén van de taken van de waterschappen is het zuiveren van afvalwater in rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) voordat het in het oppervlaktewater terug vloeit. Bij het schoonmaken van het afvalwater blijft slib over. Door dit slib te laten vergisten wekken waterschappen biogas op en zetten dit om in groene stroom. In theorie kunnen de waterschappen uiteindelijk zo'n 100.000 huishoudens van biogas voorzien.

Naast energie bevat het afvalwater ook grondstoffen waarvan diverse producten zoals, bioplastic, bouwstoffen voor asfalt en kunstmest worden gemaakt. Om deze energie en grondstoffen zo efficiënt mogelijk te winnen, te verwerken en af te zetten werken de waterschappen samen in de EFGF. In geen ander land bestaat zoiets als het EFGF-concept. De EFGF heeft verschillende verschijningsvormen. Er zijn 25 fysieke 'fabrieken' op locatie, waar de winning van energie en grondstoffen plaatsvindt en 24 in voorbereiding of in onderzoek. Daarnaast bestaat de EFGF uit een overkoepelend platform waar kennis en kunde over energie- en grondstoffenterugwinning- verwerking en afzet is gebundeld en wordt gedeeld. Waterschappers kunnen hun ideeën en innovatieve en onorthodoxe werkwijzen uitproberen door te dóen. Zo is in 2015 de eerste kilo bioplastic uit afvalwater gemaakt met een techniek die nooit eerder gebruikt is. Door de samenwerking in de EFGF creëren de waterschappen volume en communiceren met één gezicht naar de buitenwereld. In samenwerking met medeoverheden, kennisinstituten, bedrijven en de maatschappij streeft de sector naar een circulaire economie en een duurzame leefomgeving. Het doel is om in 2050 Nederlands afvalwater voor 100% om te kunnen zetten in waardevolle producten.

De innovatie

De Energie- en Grondstoffenfabriek kijkt met andere ogen naar het traditionele afvalwaterzuiveringsproces. Op het niveau van de fysieke fabrieken is sprake van technische innovatie. Nooit eerder gebruikte methodes en technieken worden bedacht, ontwikkeld en toegepast. Op het niveau van de netwerkorganisatie trachten de waterschappers buiten de gebaande paden te treden. De grens van wat mogelijk is op juridisch gebied, maar ook de grens qua taakstelling, wordt constant opgezocht. Zo was het in eerste instantie de vraag of energie- en grondstoffenlevering wel past binnen de taken van een waterschap. In 2013

heeft de minister bij brief de Tweede Kamer bericht dat de bestaande wetgeving de waterschappen de nodige ruimte biedt om de onderhavige activiteiten op te pakken.

De opbrengsten

Op dertien plekken zijn energiefabrieken gerealiseerd, tien zijn in voorbereiding en op drie plekken worden de mogelijkheden onderzocht. De waterschappen zijn hiermee gezamenlijk één van de grootste biogasproducenten van Nederland en het potentieel is aanzienlijk groter.

Het winnen van grondstoffen neemt snel toe. De implementatie van fosfaatwinning is inmiddels op zeven plekken gerealiseerd en op drie plekken in voorbereiding. Sinds 2017 wordt op twee plekken fosfaat gewonnen uit de as van slibverbranding. Op vijf locaties winnen de waterschappen cellulose terug en vier zijn in voorbereiding. De cellulose van de locatie in Friesland is toegepast in een aantal wegen in Friesland en Noord-Holland, in 2018 nog in Amsterdam. Op de zuivering Geestmerambacht wordt cellulose teruggewonnen en gebruikt voor hoogwaardige verpakkingsmaterialen. Andere ontwikkelingen zijn: het scheiden van biogas in methaan en CO₂. Bioplastics en NEO-alginaat staan aan de vooravond van een veelbelovende opschaling. De droom is met bioplastics een substantieel duurzamer alternatief op de markt te brengen en voor NEO-alginaat een werkelijk uniek product te leveren met tal van kostenbesparende en levensduur verlengende toepassingen zoals bijvoorbeeld als coating voor beton.

De EFGF heeft als netwerkorganisatie extra opbrengsten. De zichtbaarheid en bekendheid van de waterschappen en de circulaire economie onder burgers, wordt vergroot door presentaties, evenementen en via de media. De EFGF wordt gevonden door initiatieven van derden, en kennis wordt ontwikkeld in samenwerking met overheden, ondernemers, onderwijs, en onderzoeksinstituten.

Innovatieproces

In 2007 wordt de visie 'WaterWegen, anders denken, anders doen' vastgesteld door de Unie van Waterschappen (UvW). In deze visie wordt opnieuw nagedacht over de rol en taakstelling van de waterschappen. Daarbij wordt de waterzuiveringstak verbonden met leefomgevingsvraagstukken. In 2008 schrijft de UvW een prijsvraag uit over het waterschap van de toekomst. Het winnende idee, energie winnen uit afvalwater, vormt de basis voor de Energiefabriek. De bedoeling is energie uit afvalwater niet verloren te laten gaan, maar op een duurzame manier aan te wenden. Veel waterschappen zijn op dat moment bezig om op een verantwoorde manier met energie om te gaan. De Energiefabriek gaat een stap verder en richt zich op een scenario waarin energie wordt overgehouden. Daarmee creëerden waterschappen een nieuwe rol voor zichzelf in de maatschappij. Deze systeeminnovatie werd dan ook in 2009 beloond met de Groene Parel Award, uitgereikt door Jan Rotmans. Veertien waterschappen sluiten zich aan en werken businesscases uit. Hieruit wordt de Energiefabriek als netwerkorganisatie gevormd. In 2011 worden de eerste fysieke Energiefabrieken geopend in Nijmegen en Apeldoorn.

Na het winnen van energie is het winnen van grondstoffen een logische vervolgstap. In 2012 krijgt dit idee vorm in de Grondstoffenfabriek. De Energiefabriek en de Grondstoffenfabriek zijn in het begin bewust apart van elkaar ontwikkeld om het proces van proberen en broeden niet te verstoren. Op 1 januari 2014 worden de Energiefabriek en de Grondstoffenfabriek samengevoegd tot Energie- en Grondstoffenfabriek waaraan alle waterschappen meedoen. Dit gebeurt omdat dezelfde mensen bij de organisaties betrokken

zijn en de doelen van de organisaties elkaar overlappen. De samengevoegde organisatie van de EFGF bestaat op dat moment uit een vijfkoppig programmateam en negen werk- of productgroepen waarin in totaal ongeveer 75 leden actief zijn. Voor het samengaan is een transitieprogramma opgesteld. Hierin is gekozen voor een organische ontwikkeling van de 'Fabriek' waarbij de structuur de inhoud volgt. Om de afzetmogelijkheden van de grondstoffen te vergroten, is in 2017 een top 5 grondstoffen vastgesteld. Namelijk fosfaat, alginaat, cellulose, bioplastic en biomassa. Per grondstof zijn zogenaamde koplopergroepen geformeerd waarin diverse waterschappen op bestuurs- en directieniveau nauwer samenwerken om de grondstoffen op de markt te krijgen. De koplopergroepen en werkgroepen vullen elkaar aan en richten zich op de gehele ketenontwikkeling van onderzoek, ontwerpen, winnen, opwerken tot en met verwerken. Richting de marktpartijen wordt gestuurd op volume, kwaliteit en leveringszekerheid. Met de komst van de koplopergroepen worden de projecten die groter, duurder en daarmee risicovoller worden, verder gebracht en is er meer slagkracht bij het onderhandelen met marktpartijen en het binnenhalen van EU subsidies. Met meer bevoegd- en verantwoordelijkheden, wordt zo meer focus en regie mogelijk.

Hiermee is een deel van de droom verwezenlijkt. En we dromen verder. We zijn geslaagd in onze missie als alle inwoners in Nederland geld gaan vragen voor hun afvalwater. Ofwel als het circulaire denken bij iedereen in de genen zit.

criterium 1. Onderscheidend vermogen – uniciteit, of 'uniek profiel'

De Nederlandse waterschappen zorgen voor droge voeten, voldoende water en schoon water. Naast deze kerntaken richten zij zich sinds 2008 in toenemende mate op het terugwinnen van energie en grondstoffen uit afvalwater. De waterschappen beschouwen afvalwater namelijk niet langer alleen als een te zuiveren en te verwerken afvalproduct, maar ook als een bron van duurzame energie, grondstoffen en schoon water. Circa honderdvijftig betrokken waterschappers werken hieraan in de netwerkorganisatie Energie- en Grondstoffenfabriek (EFGF).

Professionele partner

Met de terugwinning van energie en grondstoffen zetten de waterschappen zich op de kaart als innovatieve organisaties die bijdragen aan de verduurzaming van de samenleving en een circulaire economie. De EFGF vormt het uithangbord van de gezamenlijke waterschappen om de inspanningen op dit vlak te initiëren en te etaleren. De netwerkorganisatie EFGF *'mobiliseert en concentreert de wil, kennis, kunde en kracht om obstakels te overwinnen, leert en werkt samen met de markt, universiteiten, lokale initiatieven en publieke organisaties en onderzoekt of het haalbaar is, laat zien dat het kan en stimuleert dat het gebeurt'*. De EFGF wordt als netwerkorganisatie van de waterschappen ook in gezamenlijkheid ondersteund en gefinancierd en wordt erkend als professionele partner voor initiatieven.

Organisatie

De EFGF is binnen de waterschappen bestuurlijk verankerd. Bestuurders van alle waterschappen, verenigd in de Commissie Waterketens en Emissies van de UvW, zijn verantwoordelijk voor de strategische koers van het EFGF-programma. De waterketenmanagers van de waterschappen, verenigd in de Vereniging van Zuivering Beheerders (VvZB), zijn opdrachtnemer en budgethouder. Vanuit haar midden is een stuurgroep geformeerd, aangevuld met vertegenwoordiging van de STOWA en UvW, voor de feitelijke sturing op het programma. De inhoudelijke werkgroepen, ondersteund door de werkgroepen juridisch, subsidies en communicatie, voeren het programma uit. Ook het management en bestuur zijn op de 'werkvloer' vertegenwoordigd. Rond de afzonderlijke grondstoffen werken zij in groepen van waterschappen samen, zogenaamde koplopergroepen, om de verwaarding van grondstoffen daadwerkelijk te realiseren. Een klein team faciliteert en ondersteunt het programma. Deze constellatie zorgt voor continuïteit van een netwerk met twee gezichten: de vrijplaats met ruimte voor trial and error en een zakelijke attitude gericht op afzet van energie en grondstoffen.

Uniek concept

Het EFGF-concept is uniek in de wereld. Nederland is het enige land waar waterschappen vanuit hun duurzame visie op afvalwater op deze manier samenwerken. Daarnaast is de EFGF ook uniek binnen de waterschappen. Er zijn tal van thema's waarop waterschappen samenwerken, maar het is nergens zo georganiseerd en geborgd op bestuurlijk- en managementniveau als in de waterketen.

De EFGF is binnen de overheidswereld ook uniek omdat het de ondernemende overheid op de kaart heeft gezet. Een organisatie die verder kijkt dan zijn taken lang zijn en gaat voor een maximale maatschappelijke meerwaarde. Dat geeft een frisse wind door oude organisaties en heeft geleid tot het meer kwaliteit tegen lagere kosten, nieuwe kennisontwikkeling, het

aantrekken van jong talent, het sneuvelen van belemmerende wetgeving, een nieuw beeld van een innoverende overheid en vooral meer fun en zingeving in het werk!

Criterion 2. Missiegedrevenheid

De missie van de EFGF is duidelijk verankerd in de organisatie: *het bewerkstelligen van de transitie van afvalwaterzuivering naar hergebruik van energie en grondstoffen uit afvalwater.*

<https://www.youtube.com/watch?v=0SCZljA3k3Q>

In de projecten en werkgroepen leeft dan ook de spreuk dat onze rol pas eindigt als elke druppel afvalwater op duurzame wijze wordt hergebruikt. In het ultieme droomscenario wordt er 's nachts door bendes illegaal afvalwater uit de riolering afgetapt om 'de nieuwe olie' te bemachtigen!

Sinds de start in 2009 heeft door de EFGF en de waterschappen een enorme opschaling plaatsgevonden: momenteel zijn er al tientallen energie- en grondstoffenfabrieken door het hele land, produceren we tienduizenden tonnen grondstoffen/jaar en voor duizenden huishoudens aan energie. Voor energie is er zelfs een eigen label opgericht van Waterschapsenergie (www.waterschapsenergie.nl). Al die mooie projecten zijn zónder uitzondering met uiteenlopende stakeholders tot uitvoering gebracht. Energie voor omliggende industrie, gemeenten, zorginstellingen of zwembaden, maar ook grondstoffen voor productiebedrijven in diverse sectoren. Inmiddels wordt gewerkt aan een nieuwe loot aan de stam: de Waterfabriek. Het mooiste en misschien wel meest waardevolle product is het Schone Water dat uit onze zuiveringen komt. Zeker in tijden van klimaatverandering en langere perioden van droogte biedt dit een nieuwe kans voor het creëren van extra maatschappelijke waarde.

Het maakt dat de EFGF nationaal én internationaal wordt herkend als professionele partner in de circulaire economie. Nederland loopt hierin ook duidelijk voorop ten opzichte van de rest van de wereld. Reden waarom de EFGF geregeld wordt gevraagd op symposia, congressen en hogescholen/universiteiten rondom dit thema, prijzen wint (Groene Parel Award, WOW 2015) of als voorbeeld wordt gebruikt bij beleidsvorming voor de energietransitie of circulaire economie (nieuwe SDE-regeling energie, grondstoffenakkoord, klimaatakkoord).

De EFGF put voor de werkgroepen en koplopergroepen uit een grote pool van betrokken en enthousiaste collega's van de waterschappen. Die worden op deze manier in de kans gesteld een thema te dragen voor de sector. Ze worden daarmee ook het gezicht van een bepaald product, zoals de voorzitter van de cellulose werkgroep vaak 'mister cellulose' werd genoemd.

Aanvullend organiseert de EFGF twee keer per jaar ook netwerkdagen waarbij door externe sprekers wordt geïnspireerd op uiteenlopende thema's zoals nieuwe governance vormen, de

energietransitie-opgave in NL of de kansen voor waterlevering aan derden. Teamvormende activiteiten die kunnen inspireren voor nieuwe richtingen om onze missie te bereiken!

Criterion 3. Effectiviteit

De EFGF heeft de afgelopen jaren een groot aantal effecten gesorteerd.

Terugwinning energie en grondstoffen

De afgelopen jaren zijn er dertien energiefabrieken gerealiseerd en er zijn er evenzoveel in voorbereiding (tien) of in onderzoek (drie). Er zijn twaalf grondstoffenfabrieken voor cellulose en struviet en elf in voorbereiding. Een aantal fabrieken voor alginaat en bioplastics wordt de komende jaren opgeschaald. Dankzij de inspanningen van de EFGF is de initiatieffase en realisatie mede tot stand gekomen.

Resultaten in vogelvlucht

De Nederlandse waterschappen produceren anno 2018 110 miljoen kuub biogas uit rioolslib. Dit is voldoende om alle inwoners van een stad als Nijmegen een heel jaar van energie te voorzien. Biogas is een van de belangrijkste pijlers in de energietransitie. Uit rioolslib wordt ook het polymeer PHA teruggewonnen. Dit is een bij alle temperaturen afbreekbare bioplastic met een aanzienlijke marktpotentie. Het kan een alternatief zijn voor sommige plastic toepassingen en zo bijdragen aan de vermindering van de plastic soep. In zuiveringen met een korreltechnologie (NEREDA) wordt een alginaat-achtige grondstof teruggewonnen. Bij toepassing van dit product op beton wordt de levensduur hiervan fors verlengd en de prijs verlaagd. Op diverse zuiveringen winnen de waterschappen cellulose terug wat wordt gebruikt als afdruiptremmer in asfalt en voor plaatmaterialen. Het steeds schaarser wordende fosfaat komt terug uit de slibverbranding en als struviet (magnesiumfosfaatverbinding) uit het zuiveringsproces. Als bestanddeel voor kunstmest brengen we het terug in de keten. Biomassa staat aan het begin van een groeispurt. Waterschappen werken samen om van grondstoffen uit het watersysteem producten te maken als papier en beschoeiingen.

Professionele partner

De EFGF is zichtbaar als professionele organisatie door bijdragen aan de Dutch Design Week, het sluiten van ketenakkoorden met het Rijk en partnerships met het Dutch Biorefinery Cluster, de Unie van waterschappen, Groen Gas Nederland en AquaMinerals (drinkwatersector).

Bestuurlijke verankering

De EFGF heeft recent haar rol als projectorganisatie beter verankerd op bestuurlijk niveau via de doorontwikkeling 'top 5 grondstoffen', een verdergaande professionalisering. Hierdoor kan de EFGF effectief opereren op alle stappen in de ketenontwikkeling: Van onderzoek en ontwerpen tot winnen, opwerken en verwerken.

Kennisdeling

Er is een goede verbinding met het onderwijs (HBO, kennisinstellingen) via o.a. de onderwijsparagraaf in de green deal. Ook levert de EFGF kennis en expertise aan voor de tweedaagse leergang 'Waterzuivering als bron van grondstoffen en energie' van PAO (Stichting Postacademisch Onderwijs).

criterium 4. De basis aantoonbaar op orde

De bij het EFGF-netwerk betrokken waterschappers worden door hun waterschap 'uitgeleend' aan de netwerkorganisatie en krijgen de ruimte om naast hun reguliere werk vanuit hun competenties bij te dragen aan de doelen van de EFGF.

De uren die medewerkers aan de EFGF besteden zijn voor rekening van het uitlenende waterschap. In overleg met het management wordt de mate van beschikbaarheid vastgesteld. Een klein programmateam wordt door de waterschappen betaald. De begroting wordt jaarlijks vastgesteld door de Vereniging van Zuivering Beheerders (VvZB). Een stuurgroep ziet via periodieke financiële verslaglegging toe op het financiële proces. De jaarrekening wordt jaarlijks opgemaakt en gecontroleerd door de accountant. Bij goedkeuring volgt een accountantsverklaring die aan de stuurgroep wordt aangeboden en in de VvZB wordt vastgesteld.

Omdat in veel ketens dezelfde vraagstukken kunnen voorkomen, heeft de EFGF kennisuitwisseling hoog in het vaandel staan. Dit gebeurt institutioneel via onder meer de STOWA en via kwartaaloverleggen met alle trekkers van werkgroepen, tussen werkgroepen en koplopergroepen en op netwerkdagen, twee maal per jaar. Iedere waterschapper beschikt voorts nog over een persoonlijk budget van 5.000 euro voor opleiding en ontwikkeling.

De EFGF communiceert bij voortduring over haar resultaten. Dat gebeurt onder meer op de EFGF-website die dagelijks wordt onderhouden, er verschijnen periodiek nieuwsbrieven voor het brede netwerk en de EFGF is veel te vinden op symposia, beurzen en events.

Het is bij de EFGF niet moeilijk je prettig te voelen. EFGF-ers zijn zeer betrokken intrinsiek gemotiveerde waterschappers en kunnen in hun werk bij de EFGF 'hun ei kwijt'.

criterium 5. Leervermogen

De kern van de Energie- en Grondstoffenfabriek is haar leervermogen. Een van de belangrijkste activiteiten van de EFGF is immers onderzoek doen naar de terugwinning van grondstoffen en energie uit afvalwater, om daarmee continu te leren hoe dat zo slim en efficiënt mogelijk kan. We hebben daarin ook een rol voor de hele branche.

In 2016/2017 heeft er een evaluatie plaatsgevonden naar de organisatiekracht van de EFGF. Daaruit hebben we geleerd dat er meer slagkracht nodig is om daadwerkelijk producten uit afvalwater naar de markt te krijgen. We zijn direct met de aanbevelingen aan de slag gegaan en hebben onze organisatie uitgebreid met teams die zich rond een grondstof met deze markttoetreding bezig houden. Deze teams bestaan uit mensen van verschillende waterschappen met beslissingsbevoegdheid. Deze zogenaamde koplopergroepen kunnen bijvoorbeeld keuzes maken in afzetroutes, afspraken maken rond financiering en houden nauw contact met de werkgroepen voor inhoudelijke expertise.

Als laatste is onze netwerkorganisatie er volledig op toegerust om de successen (en mislukkingen) met elkaar te delen en zo optimaal van elkaar te leren.

De EFGF heeft het voor de branche mogelijk gemaakt om het leren naar een 'tweede orde' niveau te brengen: dus niet alleen gericht op de bestaande business goed doen, maar vooral kijken of dit de goede business is. Met die tweede orde ben je in staat om jezelf opnieuw uit te vinden en dus pas écht te leren. En dat is precies wat de EFGF voor de waterschapsbranche heeft gedaan en blijft doorzetten.

Criterion 6. Veerkracht

Het bewerkstelligen van de transitie van afvalwaterzuivering naar hergebruik van energie en grondstoffen uit afvalwater. Kort gezegd: Winnen wat van waarde is! Dat is onze missie. We hebben als samenleving nog heel veel te winnen. De maatschappelijke perceptie kan meerdere kanten op gaan. Meer aandacht voor duurzaamheid met een breed spectrum aan oplossingen. Meer aandacht maar dan met een zeer smal spectrum, bijvoorbeeld alleen wind op zee en een MEGA zonnepark in de Sahara, en de rest is te duur. Of juist minder aandacht doordat men moe is van alle doemscenario's.

Natuurlijk zullen de maatschappelijke opvattingen een impact op ons hebben, maar onze kern blijft overeind. Onze processen verbeteren, minder kosten, beter milieu. Hoe we dat doen is niet in beton gegoten en is voor ons zelf ook een continue zoektocht.

We zitten als sector op een unieke plaats in de keten. We zitten zowel end of pipe, letterlijk aan het einde van de afvoerputjes die uitmonden in het riool. Maar we zitten ook aan het begin van een drink/grondwater cyclus. Het gezuiverde afvalwater gaat weer richting oppervlaktewater waarna het weer stroomafwaarts gebruikt gaat worden.

Onze veerkracht wordt, naast het bevatten van een zeer brede inhoud, ook bepaald doordat we meerschallig kunnen opereren: de EFGF heeft directe lijnen met de onderhoudsmonteurs, de directies en bestuurders van waterschappen tot aan de ministeries in Den Haag. We zijn daardoor snel goed geïnformeerd, kennen onze mogelijkheden en kunnen direct sturen op het juiste niveau. Het maakt het ons mogelijk om veerkrachtig mee te bewegen met elke nieuwe uitdaging.

Onze missie is geslaagd als het winnen van waarde binnen onze sector en daarbuiten gemeengoed is geworden. Als andere partijen de bal oppakken, zullen we reageren met: YES PLEASE! In dat kader vinden we het niet erg om onszelf overbodig te maken!!

Uiteraard wel met de randvoorwaarde dat niet alleen de krenten uit de pap gewonnen moeten worden, maar ook de moeilijkere stoffen die meer innovatie en volharding nodig hebben. We laten ons als organisatie ook niet tegenhouden door belemmerende regels. We weten gewoon dat een nieuwe tijd om nieuwe regels vraagt.

criterium 7. Maatschappelijke betrokkenheid

Maatschappelijke betrokkenheid is dé drijfveer voor de waterschappers van de EFGF en de basis van alles waar we voor staan. We zien het als onze verantwoordelijkheid om waardevolle stoffen in ons bedrijfsproces, in casu de afvalwaterzuivering, terug te winnen en her te gebruiken. Vanuit het idee dat als iedereen zijn steentje bijdraagt aan een duurzaam Nederland, wij met vertrouwen ons land kunnen doorgeven aan een volgende generatie.

En dat wij ons hier hard voor maken, laten we ook zien. Onze circulaire boodschap landt steeds vaker bij scholieren en studenten met specifieke lespakketten, rondleidingen op energie- en grondstoffenfabrieken en voorlichtingsmateriaal. En de boodschap landt ook steeds vaker bij het Nederlandse publiek. De afgelopen jaren bijvoorbeeld via de Dutch Design Week met ontwerpen van Studio Nienke Hoogvliet. Dit werk geeft de waterschappen enorme exposure, niet alleen in Nederland maar ook in Berlijn en New York met respectievelijk grondstoffen als herwonnen cellulose en bioplastic. We werken samen met chocoladefabrikant Chocolatemakers BV uit Amsterdam. De waterschappen leveren fosfaat aan cacaoboeren in de Dominicaanse Republiek om de bodem te verrijken met nutriënten. Chocolatemakers neemt de bonen af. Zo helpen we niet alleen mee aan een beter product en een beter belegde boterham voor de boeren, maar dragen ook bij aan het tegengaan van de ontbossing. Het verzamelen van plastic uit het watersysteem om bijvoorbeeld beschoeiingen van te maken, is een volgend project. In het kader daarvan sponsort de EFGF vier zeilers die twee jaar lang plastic uit zee vissen om mensen al bloggend bewust te maken van de plastic soep.

We weten dat onze invloed op de circulaire economie en energietransitie minder is dan die van andere sectoren zoals de transport of foodsector. Maar aan de andere kant hebben we ook de overtuiging dat als wij met onze niet-constante, niet-homogene en moeilijke grondstof een mooi bruikbaar product kunnen maken, andere partijen eigenlijk geen excuus meer hebben om ook deze circulaire weg te volgen! Dus als het in onze sector lukt, moet het overall lukken en daarmee hebben we een veel grotere impact dan alleen de impact van onze tonnen product en CO2.